
FARAGÓ PÉTER

Steve Talbott a szabadságról

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Faragó Péter. „Steve Talbott a szabadságról”.
Információs Társadalom II, 4. szám (2002): 152–153.
<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.II.2002.4.9>

*A folyóiratban közölt művek
a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0
Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.*

Faragó Péter

Steve Talbott a szabadságról

Stephen L. Talbott *A jövő nem számít* (1995) szerzője, ismét a technológia és az Internet-kultúra problémáira hívja fel a figyelmet. Talbott elnagyolt, érzélesek-től is több helyen megkímélt írásának igazi nóvumát a jövő előtérbe helyezése adja. A mai divattól eltérően nem a múlt újraértékelésével, valamilyen sajátos narratíva megjelenítésével próbálkozik, hogy utána azzal világítsa meg mondanivalóját, hanem a jövő lehetőségeinek szempontjából próbálja meg értékelni a technika és gondolkodás mai helyzetét. Az angolszász liberalizmus szabadság-kritikáját mesterségesen elegyíti egyfajta network-gondolkodással, amihez háttérként egy marxi társadalomkritikát választ. A magamfajta „konzervatív” társadalomkutató önkéntelenül teszi fel ilyenkor a kérdést: vajon nem rejt veszélyeket magában, ha ennyire szabadon kezeljük az eszmetörténeti hagyományokat? Pedig az individuum szabadságának aktuális és akutt hiánya kapcsán akár illegitimnek is tekinthetnénk ezt a kérdést.

Talbott írásának középpontjában a technológiák elidegenítő, a valóságtól elszakító, „absztrakciós” hatása áll. Mind fizikailag, mind tapasztalatilag egyre inkább elszakadunk a természettől, gondolkodásunk pedig egyre inkább mentes lesz a külső meghatározottságoktól. Új, értékbizonytalanságokkal átitatott világunkban a dolgok elvesztik állandó jelentésüket, és a létrejövő hiány beöltése érdekében mi magunk kezdünk el jelentéseket adni a dolgoknak. Az így létrejövő környezet egy olyan individuum világa lesz, aki minden eddiginél aktívabban akar részt venni a világ és a környezet (át)alakításában. Az őt körülvevő (matematikai) tér és idő már nem a természet, hanem a társadalom produktuma, az individuum tehát nem a természet, hanem a társadalom, a matematika és a technika diktálta környezet része. És éppen ez az, amit Talbott a *The Nature Institute* alapítójaként nehezményez. Ha nem vigyázunk, jövőnket a természettől távol, egy mesterségesen létrehozott, technikába betonozott világban élhetjük majd le, még akkor is, ha szabadabbá tesszük gondolkodásunkat. Talbott sajnos nem mondja ki, de a végső kérdés mégis csak az, hogy a természet technika alól történő felszabadítását, vagy a gondolkodás teljes szabadságát választjuk-e. És, hogy végül is lehetünk-e teljesen szabadok természet nélkül.

Talbott szerint a mesterséges technikai környezet is természet része, úgy-hogy nyugodtan dőlhetünk hátra karosszékünkben, és élvezhetjük a technika adta lehetőségeket. Ugyan nem radikalizálja saját kérdésfeltevését, de keresi azt az utat, amely az átláthatatlanságig behálózott és összekapcsolt világ megértését célozza. Szerinte egy olyan új szabadságot kell keresnünk, amely bármelyik online

környezetben biztosítja, hogy megtaláljuk saját identitásunkat. Megkerülve a valódi kérdéseket, Talbott végül is optimista: hiszen szerinte rátalálhatunk egy olyan szabadságra, amely összeegyeztethető jelen világunkkal és ki is elégíti a benne felmerülő szabadságigényünket. Az igazi probléma mégis az – és ez elkerüli Talbott figyelmét –, hogy az a szabadság, amely „megadatott”, többnyire egyenlő a szolgáltsággal. A szabadság aktív tevékenység, de nem csak a Talbott által emlegetett értelemdadás szabadsága tekintetében, hanem a természethez való hozzáférés tekintetében is. A szabadság a permanens küzdelem lehetőségében rejlik, nem a lehetőségek elfogadásában és kihasználásában. A technika természetesen a természet része, akárcsak valamely tágas és hűvös barlang, de ugyan melyikünk szeretné egy barlangban leélni az egész életét?!

*Faragó Péter az MTA-SZKI tudományos segédmunkatársa
faragop@socio.mta.hu*